

Development of the Teacher Spirituality Scale*

Nuttaporn Lawthong
Piyawan Visessuvanapoom

ABSTRACT

Developing of Teacher Spirituality Scale (TSS) had 2 purposes; 1) to develop teacher spirituality factors and 2) to develop and to validate quality of TSS. The teacher spirituality factors were developed by interview 16 experts. Developing TSS and Validation quality of TSS were developed by data from 481 students in faculty of education. The research instruments consisted of interview form and questionnaire. The data were analyzed by content analysis, descriptive statistics, discrimination index, reliability, and concurrent validity.

The research results were as follow:

- 1. Teacher spirituality factors from interview data consist of 7 factors; Responsibility, faith with professional career, love and care of mankind, charity, patient, judge, and being a role model.*
- 2. Teacher spirituality scale was 5-pointed Likert scale. The results of exploratory factor analysis of 21 items had 4 factors; teacher responsibility (13 items), treat students equality (2 items), faith in mankind's competency (3 items) and charity (3 items).*

The validation of TSS found that 21 items can discriminate high and low score group by t-test with .05 statistically significant. Beside analysis with Graded-Response Model, the 20 items had been accepted discrimination index ($a > .50$).

The reliability (α) of TSS was of .852, and the reliability of 4 sub-test, the reliability ranged from .475 to .877.

The concurrent validity of TSS and attitude toward teacher scale (ATS) found that Pearson product-moment correlation coefficient was .853 with .01 statistically significant.

* This research work was supported by Sodsri-Saridwongsa foundation and Thai health promotion foundation.

การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู*

ณัฐภรณ์ หลาวทอง
ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ

บทคัดย่อ

การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู และ 2) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู โดยการพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 16 ท่าน และการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู จากนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ จำนวน 481 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สถิติบรรยาย อานาจจำแนก ความเที่ยง และความตรงตามเกณฑ์สัมพัทธ์

ผลการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูจากข้อมูลการสัมภาษณ์มีจำนวน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความรักในอาชีพ การรักและเมตตาเพื่อนมนุษย์ ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม และการเป็นแบบอย่างที่ดี

2. แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูที่พัฒนาขึ้นเป็นแบบวัดประเภทลิเคิร์ตสเกล 5 ระดับ ภายหลังจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ มีจำนวน 4 องค์ประกอบย่อย จำนวน 21 ข้อคำถามได้แก่ การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู (13 ข้อคำถาม) การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค (2 ข้อคำถาม) ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์ (3 ข้อคำถาม) ความเสียสละในงานครู (3 ข้อคำถาม)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามมีอำนาจจำแนก ด้วยการวิเคราะห์สถิติทดสอบที่สามารถจำแนกกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเมื่อวิเคราะห์ตามวิธี Graded-Response Model มีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า .50 จำนวน 20 ข้อ

ผลการตรวจสอบความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .852 โดยมีค่าความเที่ยงขององค์ประกอบย่อยอยู่ตั้งแต่ .475 ถึง .877

ผลการตรวจสอบความตรงตามเกณฑ์สัมพัทธ์ของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูและแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันในระดับสูงมีค่าเท่ากับ .853 ซึ่งเป็นค่าที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* งานวิจัยนี้ได้รับทุนการวิจัยจากมูลนิธิสคสศรี-สฤษดิ์วงศ์ แผนงานพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ความเป็นมาและความสำคัญ

สืบเนื่องแผนงานพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีนโยบายส่งเสริมงานทางด้านจิตวิญญาณเพื่อค้นหาเครื่องมือประเมินและตัวชี้วัดจิตวิญญาณที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทสังคมไทย จึงได้จัดการประชุมปรึกษาหารือระหว่างฝ่ายวิชาการ แผนงานพัฒนาจิตเพื่อสุขภาพ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจากภายในและภายนอก สสส. จากสาขาวิชาด้านสาธารณสุข และการศึกษา เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2552 ณ มูลนิธิสตรี-สฤณีวงศ์ ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าร่วมการประชุมดังกล่าวด้วย ผลการประชุมดังกล่าวทำให้แผนงานฯ ได้ข้อเสนอเบื้องต้นในการสร้างเครื่องมือในการประเมินสุขภาพทางจิตวิญญาณ (Spiritual Health Development) และได้เสนอแนะให้ผู้วิจัยพัฒนาตัวชี้วัดและเครื่องมือในการประเมินจิตวิญญาณความเป็นครู นอกจากนี้ผู้วิจัยจึงได้ประเด็นจากการประชุมดังกล่าวเกี่ยวกับความต้องการงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวชี้วัดหรือองค์ประกอบ และเครื่องมือการประเมินจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งคุณลักษณะทางจิตวิญญาณความเป็นครูยังเป็นคุณลักษณะที่แอบแฝงที่ควรมีการนิยามให้ชัดเจน ประกอบกับปัจจุบันมีการวัดเจตคติต่อวิชาชีพครูหลายฉบับ แต่ยังไม่มีการพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูดังกล่าว

คำว่า “จิตวิญญาณความเป็นครู” (Teacher spirituality) ในประเทศไทยนั้นเราใช้กันมากในวงการการศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการให้คำจำกัดความทางวิชาการอย่างชัดเจนนัก ทางด้านจิตวิทยา Snyder และ Lopez (2007) ได้ให้ความหมายของคำว่า “Spirituality” ว่าเป็นการหาหนทางที่นำไปสู่การเป็นที่ยอมรับและภาคภูมิใจในตนเอง นอกจากนี้ Pajak และ Blaise (1989) กล่าวว่า จิตวิญญาณความเป็นครูจะทำให้ครูประกอบอาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครูที่มีจิตวิญญาณมักจะมีความเป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เข้าใจ ยอมรับและอดทนต่อนักเรียนของตน ดังนั้นการปฏิบัติตามจรรยาบรรณครูทั้ง 9 ประการจึงเป็นหนทางนำสู่การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู (ธวัชชัย เฟ็งพินิจ, 2550) จิตวิญญาณของความเป็นครูจึงเป็นความตระหนักถึงหน้าที่ในความเป็นครูของตนเองเพื่อพัฒนานักเรียนและวิชาชีพ ดังนั้นคำว่า “จิตวิญญาณ” จึงแตกต่างจาก คำว่า “อุดมการณ์” เพราะอุดมการณ์ หมายถึง หลักการที่วางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ดังนั้นอุดมการณ์จึงเป็นระบบแห่งความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สมาชิกของสังคมนั้น ยึดถือร่วมกัน อุดมการณ์ความเป็นครูจึงเป็นเป้าหมายที่ครูมีส่วนร่วมในวิชาชีพครู ถึงแม้ว่าคำสองคำนี้ “จิตวิญญาณความเป็นครู” และ “อุดมการณ์ความเป็นครู” มีผู้นำมาใช้กันมากในวงการการศึกษา แต่ยังคงมีความสับสนในความหมายที่แท้จริงของสองคำนี้ และใช้คำสองคำนี้ปะปนกัน อันเนื่องมาจากปัจจุบันยังขาดงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่มาก

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาตัวชี้วัดจิตวิญญาณความเป็นครู โดยจะเกิดจากการรวบรวม และทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ และพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจนของคุณลักษณะทางจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการวัด คุณลักษณะทางจิต และเป็นการเปิดโอกาสการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในตัวเองทางจิตวิทยาต่อไป

วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู
 - 1.1 การกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์
 - 1.2 การกำหนดผู้เชี่ยวชาญ
 - 1.3 การสังเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์
2. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู
 - 2.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู
 - 2.3 การวิเคราะห์ค่าสถิติบรรยายของข้อคำถาม
 - 2.4 การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก
 - 2.5 การวิเคราะห์ค่าความเที่ยง
 - 2.6 การวิเคราะห์ความตรงตามเกณฑ์สัมพันธ

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

1. กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดให้ความรู้หรือประกอบวิชาชีพครู จำนวน 16 ท่าน
2. กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ได้แก่ นิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค โดยสุ่มแบบแบ่งชั้นมหาวิทยาลัยตามภูมิภาค ได้มหาวิทยาลัยจากแต่ละภูมิภาคอย่างน้อย 1 แห่ง ได้แก่

มหาวิทยาลัยจากภาคเหนือ คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาคตะวันออก คือ มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคกลาง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และภาคใต้ คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ประเภทได้แก่ แบบสัมภาษณ์องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งเป็นข้อคำถามปลายเปิด และแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นครู ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ตั้งแต่ท่านมีความเชื่อหรือการปฏิบัติต่อกันในระดับ **มากที่สุด** จนถึง ท่านมีความเชื่อหรือการปฏิบัติต่อกันในระดับ **น้อยที่สุด**

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู ในช่วงเดือนธันวาคม 2552 ถึงมกราคม 2553 และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2553 รวมระยะเวลาดำเนินการโครงการเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2552 ถึง กุมภาพันธ์ 2553

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อนำมากำหนดนิยามและข้อคำถาม พร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความโด่ง ความเบ้ ความสัมพันธ์รายข้อและคะแนนรวม การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์สถิติทดสอบที การวิเคราะห์ค่าความยากและอำนาจจำแนกตามรูปแบบ Graded-Response Model) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ไปรดัก โมเมน เพื่อตรวจสอบคุณภาพความตรงของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีผลการวิจัยหลัก 2 ข้อ คือ การพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู และ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1. การพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู

การพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู ใช้วิธีดำเนินการหลักโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการศึกษาและสาขาวิชาอื่นๆ และการจัดประชุมเพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู ผลของการพัฒนาองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครู โดยแบ่งลักษณะข้อคำถามในการสัมภาษณ์ออกเป็นสองแบบดังนี้

1) ข้อคำถามทั่วไป

ลักษณะข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. ผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูควรมีลักษณะอย่างไร และมีองค์ประกอบใดบ้าง
2. ผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูควรมีพฤติกรรมอย่างไร
3. สถานการณ์เช่นไรที่จะแยกความแตกต่างระหว่างผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูและผู้ไม่มีจิตวิญญาณความเป็นครูออกจากกันได้

2) ข้อคำถามแบบ Normological network

ลักษณะข้อคำถามตามแนว Nomological Network

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือสะท้อนถึงจิตวิญญาณความเป็นครูมีลักษณะอย่างไร
2. ลักษณะจิตวิญญาณความเป็นครูควรมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคุณลักษณะอื่นๆใดบ้าง และคุณลักษณะดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร
3. พฤติกรรมที่สะท้อนคุณลักษณะ.....(ตอบจากข้อที่ 2).....ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับจิตวิญญาณความเป็นครูควรมีพฤติกรรมอย่างไร

1.2 กำหนดผู้เชี่ยวชาญที่จะไปสัมภาษณ์เกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครู โดยให้ความหลากหลายในวิชาที่ สอน และนักเรียนมีความชื่นชมว่าเป็นแบบอย่างของครูที่ดี มีรายละเอียดผู้เชี่ยวชาญที่รับการสัมภาษณ์ทั้ง 16 ท่าน เป็นเพศหญิง 11 คน และเพศชาย 5 คน ช่วงอายุของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 40-72 ปี อายุโดยเฉลี่ย 53.63 ปี มีผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท 7 คน ปริญญาตรี 6 คน และปริญญาเอก 3 คน ผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์การทำงานทั้งในระดับการศึกษาระดับอนุบาล จึงถึงระดับอุดมศึกษา และมีประสบการณ์การทำงานด้าน การสอนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีความหลากหลายของวิชาที่สอน นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญบางส่วนยังประกอบอาชีพเป็นผู้บริหาร

พยาบาล และแพทย์ อายุการทำงานของผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 5-40 ปี อายุการทำงานโดยเฉลี่ย 28.25 ปี

1.3 สังเคราะห์เนื้อหาผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครู

จากการสัมภาษณ์สองรูปแบบข้อคำถาม นำมาจัดประชุมเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนข้อความรู้ และจัดองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูกับนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทที่เรียนวิชาเกี่ยวกับการสร้างมาตรฐานวัดทางจิตวิทยา จำนวน 15 คน มีรายละเอียดผลการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

1) การสังเคราะห์เนื้อหาสำคัญจากข้อมูลการสัมภาษณ์ลักษณะข้อคำถามทั่วไป พบว่าความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การเป็นแบบอย่างที่ดีมีความถี่สูงสุด ($f = 11$) รองลงมา คือ การรักและเมตตาศิษย์ การเป็นผู้มีองค์ความรู้ ($f = 8$)

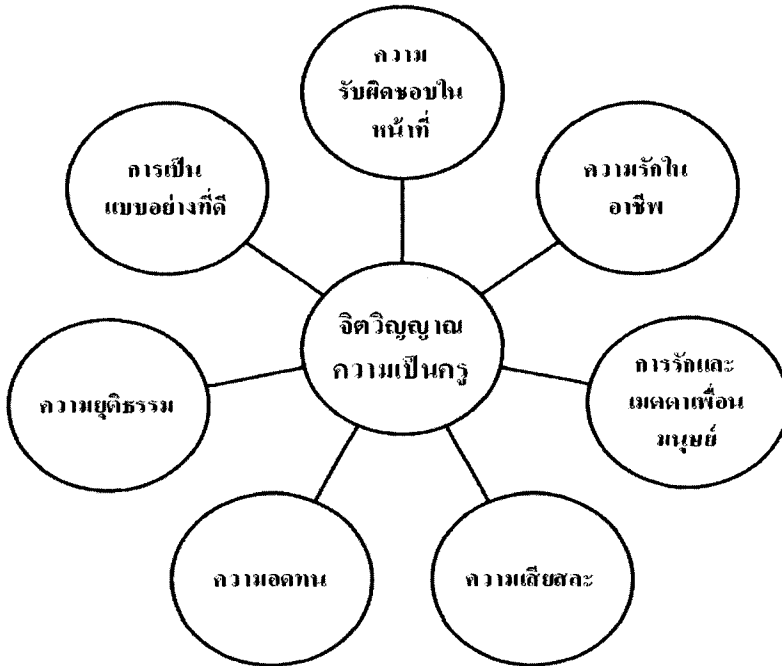
2) การสังเคราะห์เนื้อหาสำคัญจากข้อมูลการสัมภาษณ์ลักษณะข้อคำถาม Nomological network พบว่าความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การรักเด็ก เข้าใจเด็ก เมตตา กรุณา มีความถี่สูงสุด ($f = 7$) รองลงมาคือ การช่างสังเกต การเสียสละและอุทิศกำลังกายและกำลังใจ ($f = 7$)

1.4 กำหนดนิยามศัพท์จิตวิญญาณความเป็นครู และองค์ประกอบย่อย 7 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

จิตวิญญาณความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลในการมีจิตใจที่ปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่การเป็นที่ยอมรับและภาคภูมิใจในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวประกอบด้วย ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความรักในอาชีพ ความรักและเมตตาเพื่อนมนุษย์ ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรม และการเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถสังเกตได้จากการทำแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูซึ่งเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

1.5 สร้างข้อคำถามตามองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูทั้ง 7 องค์ประกอบย่อย และคัดเลือกข้อคำถามที่ที่ประชุมนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโทที่เรียนวิชาเกี่ยวกับการสร้างมาตรฐานวัดทางจิตวิทยา จำนวน 14 คน เห็นด้วยกับข้อคำถามว่ามีความเหมาะสมในการวัดองค์ประกอบย่อยนั้นมากที่สุด โดยคัดเลือกข้อคำถามทั้ง 7 องค์ประกอบ โดยให้มีจำนวนข้อคำถามจำนวนองค์ประกอบละ 7 ข้อคำถาม ยกเว้นองค์ประกอบความรักและเมตตาเพื่อนมนุษย์มีจำนวนข้อคำถาม 8 ข้อคำถาม รวมทั้งหมดเป็น 50 ข้อคำถาม นอกจากนี้แต่ละองค์ประกอบจะมีข้อคำถามทางบวก และทางลบ โดยข้อคำถามทางลบจะมีองค์ประกอบละ 2-3 ข้อ

องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูจากการสัมภาษณ์

ภาพ 1 องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูจากการสัมภาษณ์

2. การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู แบ่งเป็น 6 หัวข้อ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ในแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลโดยส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนเป็นอย่างดี และเก็บข้อมูลได้มากกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้จำนวน 400 คน อย่างไรก็ตามช่วงที่เก็บข้อมูลเป็นช่วงใกล้เคียงกับการสอบปลายภาคจึงทำให้การเก็บข้อมูลมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนภาคเหนือประสบอุปสรรคไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ตามกำหนด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจึงได้ข้อมูลมาจากมหาวิทยาลัยจำนวน 4 ภูมิภาค ได้แก่ กลุ่มนิสิตนักศึกษาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จากมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ และมีมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาคต่าง ๆ ดังนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัย

มหาสารคาม ภาคตะวันออก คือ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยในภาคกลาง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และภาคใต้ คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยได้รับจำนวนการตอบกลับแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 631 คน

เนื่องจากการทดสอบครั้งนี้มีการวัดความตั้งใจในการตอบแบบสอบถามที่มีคำถามแบบตรวจสอบรายการจำนวน 4 คำถาม ได้แก่

ตาราง 1 ตัวอย่างคำถามความตั้งใจในการตอบแบบสอบถาม

ข้อคำถาม	การตอบ		การให้คะแนน	
1. ฉันอ่านหนังสือก่อนเรียนเสมอ	ใช่	ไม่ใช่	0	1
2. ฉันเคยลอกการบ้านเพื่อน	ใช่	ไม่ใช่	1	0
3. ฉันไม่เคยนิยทาอาจารย์ผู้สอน	ใช่	ไม่ใช่	0	1
4. ฉันเคยเข้าห้องเรียนสาย	ใช่	ไม่ใช่	1	0

ข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ที่ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากการตอบแบบวัดความตั้งใจในการตอบแบบสอบถาม 4 ข้อ โดยคัดเลือกแบบสอบถามที่น่ามาวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อได้คะแนนการตอบการวัดความตั้งใจในการตอบแบบสอบถาม 3 คะแนนจาก 4 คะแนน ขึ้นไป

ผลการคัดเลือกแบบสอบถามที่ได้คะแนนแบบวัดความตั้งใจในการตอบแบบสอบถามจำนวน 481 ฉบับ โดยลักษณะของกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ซึ่งตอบแบบสอบถามดังนี้

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 481 คน พบว่า ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถจำแนกตามเกณฑ์ต่างๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัย เพศ และระดับชั้นปี ซึ่งในการสำรวจครั้งนี้

เมื่อจำแนกผู้ตอบแบบสอบถามตามมหาวิทยาลัยที่สังกัด พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 41.16 (198 คน) รองลงมาสังกัดมหาวิทยาลัยขอนแก่นคิดเป็นร้อยละ 17.05 (82 คน) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์คิดเป็นร้อยละ 16.22 (78 คน) มหาวิทยาลัยบูรพาคิดเป็นร้อยละ 13.10 (63 คน) และมหาวิทยาลัยมหาสารคามคิดเป็นร้อยละ 12.47 (60 คน) เมื่อจำแนกผู้ตอบแบบสอบถามตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 78.11 (371 คน) และเพศชายคิดเป็นร้อยละ 21.89 (104 คน) เมื่อจำแนก

ผู้ตอบแบบสอบถามตามระดับชั้นปี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นปีที่ 3 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.71 (157 คน) รองลงมากำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 28.54 (137 คน) ระดับชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 16.25 (78 คน) ระดับชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 15.42 (74 คน) และระดับชั้นปีที่ 5 คิดเป็นร้อยละ 7.08 (34 คน) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 จำนวนความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามมหาวิทยาลัย เพศและชั้นปี

มหาวิทยาลัย	ความถี่	ร้อยละ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	82	17.05
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	198	41.16
มหาวิทยาลัยบูรพา	63	13.10
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	60	12.47
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	78	16.22
รวม	481	100.00

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	104	21.89
หญิง	371	78.11
รวม	475	100.00

ระดับชั้นปี	ความถี่	ร้อยละ
ชั้นปีที่ 1	137	28.54
ชั้นปีที่ 2	78	16.25
ชั้นปีที่ 3	157	32.71
ชั้นปีที่ 4	74	15.42
ชั้นปีที่ 5	34	7.08
รวม	480	100.00

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า คะแนนเฉลี่ยสะสมของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.16 การแจกแจงของข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้าย (ความเบ้ = -0.58) และสูงโด่งเกินโค้งปกติ (ความโด่ง = 0.14) นอกจากนั้น ระดับความตั้งใจที่จะประกอบอาชีพครูของผู้ตอบแบบสอบถามในปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 การแจกแจงของข้อมูลมีลักษณะเบ้ซ้าย (ความเบ้ = -0.16) และแบนกว่าโค้งปกติ (ความโด่ง = -0.30) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานคะแนนเฉลี่ยสะสม และระดับความตั้งใจของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง
คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPAX)	3.16	0.40	-0.58	0.14
ระดับความตั้งใจที่จะประกอบวิชาชีพครู	3.69	0.89	-0.16	-0.30

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู

แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 50 ข้อ ได้นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อวิเคราะห์จำนวนองค์ประกอบของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

ผลการพิจารณาความเหมาะสมของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังตารางที่ 15 พบว่าค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy มีค่าเท่ากับ 0.895 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบ นอกจากนี้การทดสอบค่า Bartlett's Test of Sphericity พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 3021.007$, sig = 0) แสดงว่าเมตริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไม่เป็นเมตริกซ์เอกลักษณะ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ

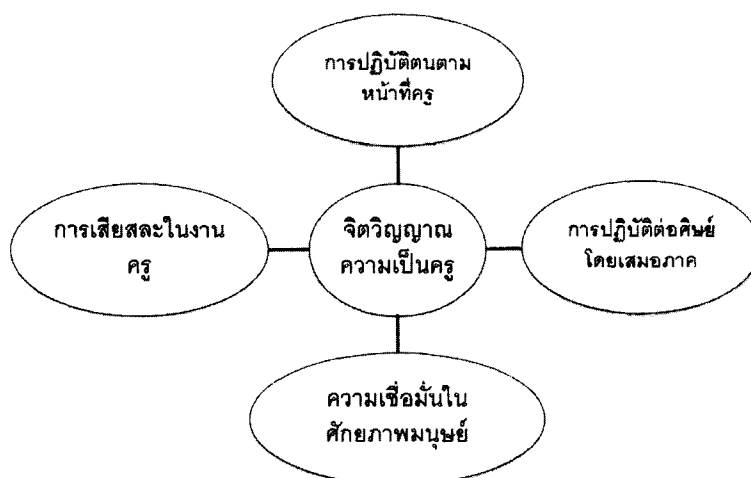
เมื่อข้อมูลมีความเหมาะสมที่น่ามาวิเคราะห์องค์ประกอบแล้ว จึงทำการสกัดองค์ประกอบแบบ Principle Component Analysis และใช้การหมุนแกนองค์ประกอบแบบ Varimax with Kaiser Normalization โดยการพิจารณาจำนวนองค์ประกอบใช้เกณฑ์ต่อไปนี้ ได้แก่ Eigenvalues มีค่ามากกว่า 1 รวมไปถึงตัวแปรนั้นต้องจัดอยู่ในองค์ประกอบเดียว และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ตั้งแต่ 0.45 ขึ้นไป นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงความเข้ากันได้ของแต่ละตัวแปรในองค์ประกอบนั้นๆ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบ จำนวน 23 ตัวแปร ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

ตัวแปร	องค์ประกอบ			
	1	2	3	4
ts12_8_1	0.619			
ts22_9_1	0.641			
ts32_10_1	0.523			
ts43_18_1	0.485			
ts25_30_1	0.663			
ts45_32_1	0.467			
ts26_37_1	0.642			
ts56_40_1	0.545			
ts76_42_1	0.778			
ts17_43_1	0.680			
ts27_44_1	0.702			
ts57_47_1	0.601			
ts38_50_1	0.649			
ts61_6n_2		0.616		
ts62_13n_2		0.582		
ts63_20n_2		0.721		
ts65_34n_2		0.626		
ts36_38n_3			0.694	
ts37_45n_3			0.808	
ts47_46n_3			0.722	
ts41_4n_4				0.627
ts42_11_4				0.606
ts24_23n_4				0.629

จากนั้นได้ทำการกำหนดชื่อของแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 (13 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่า การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู องค์ประกอบที่ 2 (4 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่า การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค องค์ประกอบที่ 3 (3 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่า ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์ องค์ประกอบที่ 4 (3 ข้อคำถาม) ให้ชื่อองค์ประกอบว่า ความเสียสละในงานครู

องค้ประกอบจตวญญานควมเปนครจกการวศระหองค้ประกอบเชงสํารวจ

ภาพ 2 องค้ประกอบจตวญญานควมเปนครจกการวศระหองค้ประกอบ

กำหนดความหมายของจตวญญานควมเปนคร และองค้ประกอบยอยจตวญญานควมเปนคร ดังตอไปน้

จตวญญานควมเปนคร หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลในการมจตเจทที่ปรบตตนเพอนำไปสู่การเปนทียอมรบและภาคภุมจใจในการถ่ายทอดควมรฐให้แกบุคคลอศน ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวประกอบดวย การปรบตตตามหน้าทศคร การปรบตตอศษยโดยเสมอภาค ความเชอในศกยภพมนษย และการเสยสละในงานคร สามารถสงเกตได้จกการทำแบบวศจตวญญานควมเปนครซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

การปรบตตตามหน้าทศคร หมายถึง การปรบตตหน้าทศที่ถูกรบมอบหมายอย่งเต็มควมสามารถ ในการอบรมสงสอน มจความรักในวศาชศพ คำนงถึงควมเจรญองกวมของศษย และการปรบตตนเปนแบบอย่งทศดี

การปรบตตอศษยโดยเสมอภาค หมายถึง การปรบตตงานอย่งเทยงธรรม ซอบดวยเหตุผลไม่ลำเอยงเข้าฝ่ายใดฝ่ายหน่ง ควมยุดธรรมในบุคคลที่มีจตวญญานควมเปนครสงเกตได้จก การให้ความเสมอภาคต่อบุคคลโดยไม่คำนงถึงอามศสลนจ้ง และควมซอบพอส่วนตว

ความเชอในศกยภพมนษย หมายถึง ความเชอมนศกยภพมนษย เห็นว่ามนษยทุกคนมีพื้นฐานการเปนคนดี เข้าใจในควมแตกตางระหว่งบุคคล และเชอว่าทุกคนมจควมสามารถในการพัฒนาตนเองได้

การเสียสละในงานครู หมายถึง การให้ความรู้และเวลาด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนหรือคำนึงถึงความสะดวกสบายของตนเองเป็นหลัก ความเสียสละในบุคคลที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูสังเกตได้จาก การอุทิศเวลา การทุ่มเททำงานโดยไม่หวังผลตอบแทน

2.3 การวิเคราะห์ค่าสถิติบรรยายข้อคำถามจิตวิญญาณความเป็นครู

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) พบว่า องค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การปฏิบัติตามหน้าที่ครู 2) การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค 3) ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์ 4) ความเสียสละในงานครู

องค์ประกอบที่ 1 การปฏิบัติตามหน้าที่ครู พบว่า ประกอบด้วย 13 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ฉันเชื่อว่าไม่มีบุคคลใดสมบูรณ์แบบแต่ทุกคนสามารถพัฒนาได้ ($M = 4.671$, $SD = 0.61$) รายการคำถามทุกข้อเป็นโค้งลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ .49 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค พบว่า ประกอบด้วย 4 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงลบทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ฉันเชื่อว่าครูให้ความสำคัญกับศิษย์ที่ให้ของขวัญ ($M = 4.641$, $SD = 1.02$) คำถามส่วนใหญ่เป็นโค้งลักษณะเบ้ขวา ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ .34 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 3 ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์ พบว่า ประกอบด้วย 3 รายการคำถาม ซึ่งเป็นคำถามเชิงลบทั้งหมด รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ฉันคิดว่าการที่ครูสั่งสอนหรือตักเตือนศิษย์ที่มีความประพฤติไม่ดี เป็นเรื่องเสียเวลา ($M = 4.086$, $SD = 1.11$) รายการคำถามทุกข้อเป็นโค้งลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ .43 ขึ้นไป

องค์ประกอบที่ 4 ความเสียสละในงานครู พบว่า ประกอบด้วย 3 รายการคำถาม เป็นคำถามทั้งเชิงลบ (ข้อ 21, 23) และเชิงบวก (ข้อ 22) รายการคำถามที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ฉันคิดว่าครูอุทิศเวลาเพื่อศิษย์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ($M = 3.864$, $SD = 0.80$) รายการคำถามทุกข้อเป็นโค้งลักษณะเบ้ซ้าย ส่วนค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมมีค่าตั้งแต่ .30 ขึ้นไป ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 ค่าสถิติพื้นฐานจำแนกตามรายการคำถามของแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ข้อ	ข้อเดิม	รายการคำถาม	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความเบ้	ความโด่ง	ความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวม
องค์ประกอบที่ 1 การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1	8	ฉันเชื่อว่าครูอบรมสั่งสอนทั้งด้านวิชาการ และคุณธรรม จริยธรรม	4.428	0.68	-0.86	-0.11	0.57
	2	9	ฉันมีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อวิชาชีพครู	4.339	0.76	-0.80	-0.34	0.57
	3	10	ฉันเชื่อว่าไม่มีบุคคลใดสมบูรณ์แบบ แต่ทุกคนสามารถพัฒนาได้	4.671	0.61	-1.78	2.48	0.50
	4	18	ฉันเต็มใจที่จะช่วยเหลือ ดูแลและให้คำปรึกษาแก่บุคคลอื่นทุกเวลาเมื่อเขาต้องการ	4.205	0.70	-0.42	-0.52	0.49
	5	30	ฉันเชื่อว่าการประกอบวิชาชีพครูเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความหมาย	4.221	0.80	-0.83	0.42	0.59
	6	32	ฉันคิดว่าครูพร้อมที่จะติดตามพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วงของศิษย์ แม้เป็นเวลาส่วนตัว	3.971	0.78	-0.35	-0.24	0.47
	7	37	ฉันเชื่อว่าวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อสังคมไทย	4.579	0.69	-1.77	3.47	0.54
	8	40	ฉันยินดีรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์การทำงานจากผู้อื่น	4.090	0.75	-0.36	-0.56	0.52
	9	42	ฉันคิดว่าครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ศิษย์เป็นคนดีของสังคม	4.438	0.71	-1.03	0.41	0.67
	10	43	ฉันคิดว่าครูควรเข้าสอนตรงเวลา	4.392	0.77	-1.13	0.82	0.57
	11	44	ฉันชอบเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนอื่นมีความรู้	4.196	0.76	-0.66	0.13	0.61
	12	47	ฉันเชื่อว่าครูมีความอดทนในการพัฒนาความรู้ของศิษย์	4.163	0.74	-0.55	-0.09	0.52
	13	50	ฉันมีความปลื้มปิติเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ	4.401	0.74	-1.11	0.99	0.59
องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค	14	6	ฉันเชื่อว่าครูใช้เวลาเป็นพิเศษกับศิษย์ที่มีความสนใจสนม	2.891	1.00	0.21	-0.40	0.38
	15	13	ฉันเชื่อว่าครูให้ความสำคัญกับศิษย์ที่ไร้ของขวัญ	3.641	1.02	-0.45	-0.43	0.43
	16	20	ฉันเชื่อว่าครูให้ความสนใจกับศิษย์ที่เรียนเก่ง	2.759	0.97	0.09	-0.34	0.49
	17	34	ฉันเชื่อว่าครูให้คะแนนพิเศษกับศิษย์ที่มีความประพฤติดี	2.423	0.88	0.25	-0.19	0.34
องค์ประกอบที่ 3 ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์	18	38	ฉันคิดว่าไม่ใช่ทุกคนที่จะสามารถพัฒนาตนเองได้	3.375	1.20	-0.31	-0.75	0.43
	19	45	ฉันคิดว่าการทำความเข้าใจพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ใช่หน้าที่ครู	3.662	1.19	-0.53	-0.74	0.58
	20	46	ฉันคิดว่าการที่ครูสั่งสอนหรือตักเตือนศิษย์ที่มีความประพฤติไม่ดี เป็นเรื่องเสียเวลา	4.086	1.11	-1.14	0.40	0.55
องค์ประกอบที่ 4 ความเสียสละในงานครู	21	4	ฉันคิดว่าการทำงานหนักแต่ได้ผลตอบแทนต่ำเป็นเรื่องไม่คุ้มค่า	2.967	1.15	-0.02	-0.59	0.36
	22	11	ฉันคิดว่าครูอุทิศเวลาเพื่อศิษย์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	3.864	0.80	-0.16	-0.53	0.30
	23	23	ฉันชอบที่จะสอนเมื่อมีค่าตอบแทน	3.025	1.02	-0.07	-0.35	0.41

2.4 การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกจิตวิญญาณความเป็นครู

การตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกข้อคำถามตามแนวทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม

การตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบ ใช้สถิติ t-test วิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ หากพบว่ามี ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หมายความว่าข้อคำถามนั้นมีประสิทธิภาพในการจำแนกคำตอบระหว่างผู้ตอบกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ เมื่อวิเคราะห์อำนาจจำแนกรายข้อ ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory) ผลการวิเคราะห์พบว่าข้อคำถามทั้ง 23 ข้อ มีอำนาจจำแนกโดยพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกข้อ

ตัวอย่างค่าอำนาจจำแนกขององค์ประกอบที่ 3 ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์ ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 ค่าสถิติของข้อคำถามภายในองค์ประกอบที่ 3 ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์

ข้อที่	รายการคำถาม	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		t-test		
		M	SD	M	SD	t	df	sig
18	ฉันคิดว่าไม่ใช่ทุกคนที่จะสามารถพัฒนาตนเองได้	4.609	0.541	2.364	0.991	22.472	208.077	.000
19	ฉันคิดว่า การทำความเข้าใจพื้นฐานของ ความแตกต่างระหว่างบุคคลไม่ใช่หน้าที่ครู	4.860	0.418	2.356	0.839	30.207	198.146	.000
20	ฉันคิดว่า การที่ครูสั่งสอนหรือตักเตือนศิษย์ ที่มีความประพฤติไม่ดี เป็นเรื่องเสียเวลา	4.982	0.132	2.803	1.080	22.981	135.572	.000

เมื่อวิเคราะห์อำนาจจำแนกรายข้อโดยแบ่งกลุ่มสูงกลุ่มต่ำด้วยการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ตามแนวคิดทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory) ผลการวิเคราะห์พบว่าข้อคำถามทั้ง 23 ข้อ มีอำนาจจำแนกโดยพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกข้อ

การตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกข้อคำถามตามแนวทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ

ผู้วิจัยได้ศึกษาอำนาจจำแนกรายข้อเพิ่มเติมโดยใช้การวิเคราะห์แบบ Graded-Response Model (GRM) ด้วยโปรแกรม MULTILOG ซึ่งเป็นการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อตามแนวทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Respond Theory) ซึ่งกล่าวว่าโอกาสของการตอบข้อคำถามได้คะแนนสูง มีความสัมพันธ์กับลักษณะการตอบข้อคำถาม รายละเอียดของการวิเคราะห์อำนาจจำแนกตามแนวทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ มีรายละเอียดดังนี้

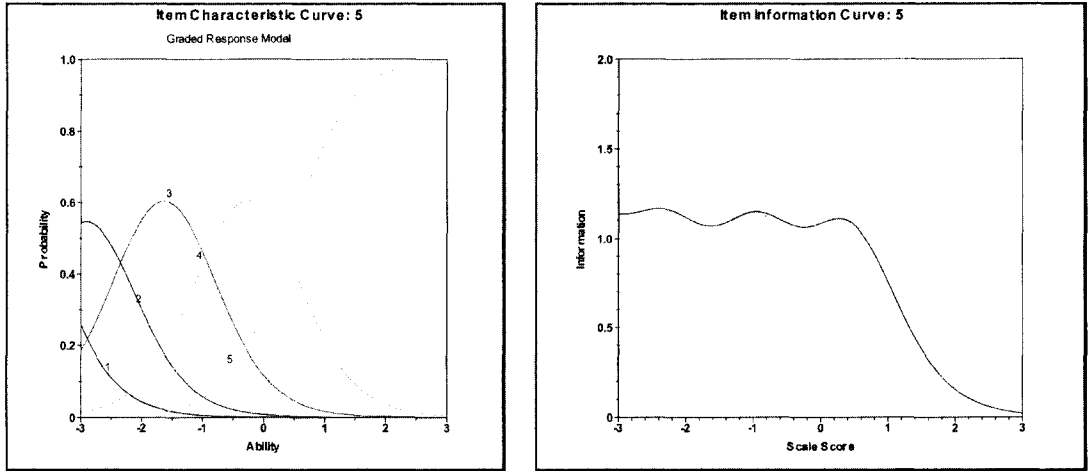
ในขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์ของแบบวัด ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ การยอมรับให้ค่าพารามิเตอร์อำนาจจำแนก (a_i) มากกว่า +.5 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545; Embretson, & Steven, 2000) การตรวจสอบคุณภาพแบบวัดตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบด้วยโปรแกรม MULTILOG เพื่อวิเคราะห์ฟังก์ชันสารสนเทศของแบบวัดตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) โมเดล Graded-Response ของซามะจิม่า (Samejima) ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 การประมาณค่าพารามิเตอร์ของข้อคำถามในแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งเป็นมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้ Graded Response Model (GRM)

ข้อที่	องค์ประกอบ	α	β_1	β_2	β_3	β_4
1	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.97	-5.17	-3.26	-1.48	0.07
2	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.88	-5.11	-2.83	-1.10	0.23
3	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.87	-5.12	-3.69	-1.78	-0.63
4	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.33	-6.45	-4.33	-1.45	0.75
5	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	2.04	-3.52	-2.32	-0.95	0.42
6	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.26	-5.11	-3.17	-0.85	1.27
7	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	2.30	-2.96	-2.56	-1.48	-0.34
8	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.35	-6.26	-3.48	-1.03	0.97
9	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	2.74	-4.26	-2.45	-1.21	0.01
10	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.89	-3.74	-2.60	-1.25	0.02
11	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.96	-3.61	-2.66	-1.04	0.52
12	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	1.66	-5.47	-2.89	-1.16	0.72
13	การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู	2.03	-3.58	-2.65	-1.31	0.08
14	การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค	0.36	-7.42	-1.45	3.19	8.06
15	การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค	0.82	-5.83	-2.39	-0.42	1.89
16	การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค	0.33	-7.30	-1.38	4.21	10.35
17	การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค	0.22	-8.82	0.83	10.36	20.88
18	ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์	0.65	-4.11	-2.07	0.16	2.36
19	ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์	0.89	-3.70	-1.83	-0.49	1.18
20	ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์	1.34	-2.84	-1.75	-1.04	0.26
21	ความเสียสละในงานครู	0.56	-3.38	-1.38	1.86	4.16
22	ความเสียสละในงานครู	1.25	-5.14	-3.03	-0.51	1.39
23	ความเสียสละในงานครู	0.56	-4.73	-1.66	1.70	5.14

ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ข้อคำถามที่ 5 ในแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูเป็นรายข้อ ตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ

ข้อคำถามข้อที่ 5 ฉันเชื่อว่าการประกอบวิชาชีพครูเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความหมาย

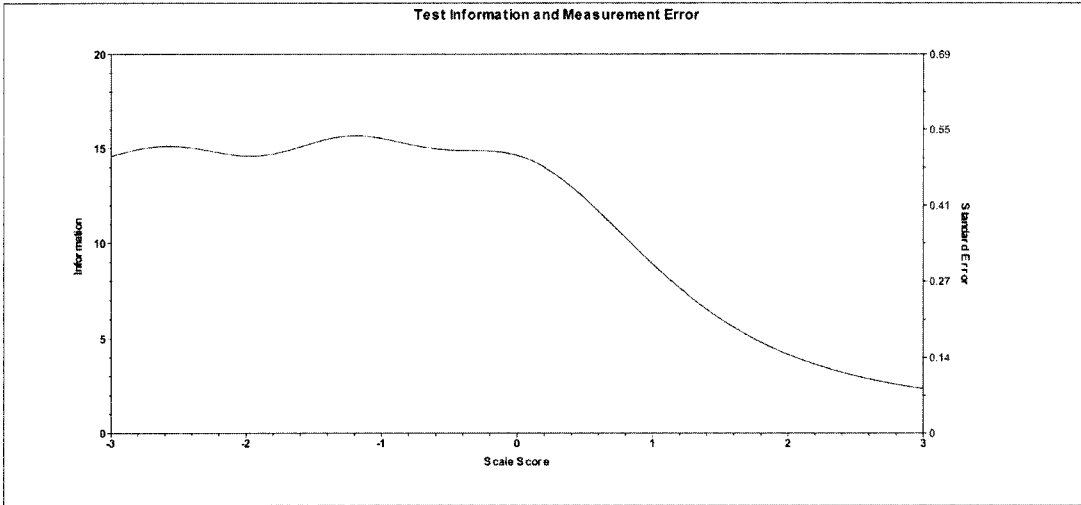

α	β_1	β_2	β_3	β_4
2.04	-3.52	-2.32	-0.95	0.42

ภาพ 3 ค่าพารามิเตอร์ของข้อคำถามข้อที่ 5

ข้อที่ 5 มีค่าพารามิเตอร์ความชันในระดับสูง ($\alpha = 2.04$) แสดงว่าข้อคำถามสามารถจำแนกคุณลักษณะภายในของผู้ตอบได้ดี ผู้ตอบที่มีคุณลักษณะภายใน (θ) น้อยกว่า 0 มีโอกาสสูงที่จะเลือกตอบความคิดเห็นระดับ 1-4 (เห็นด้วยน้อยที่สุด-เห็นด้วยมาก) ในขณะที่ผู้ตอบที่มีคุณลักษณะภายใน (θ) มากกว่า 0.42 ($\beta_4 = 0.42$) มีโอกาสเพิ่มขึ้นที่จะเลือกตอบความคิดเห็นระดับ 5 (เห็นด้วยมากที่สุด) ข้อสอบข้อนี้ให้ค่าสารสนเทศสูงที่สุด ณ ตำแหน่ง θ ที่ -2.4 ($I(\theta) = 1.165$) สรุปได้ว่าเป็นข้อคำถามที่มีความเหมาะสมในการวัดองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูด้านการปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู

ผลการวิเคราะห์ฟังก์ชันสารสนเทศของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูรวมทั้งฉบับ

ภาพ 4 ค่าฟังก์ชันสารสนเทศของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูทั้งฉบับ

TOTAL TEST INFORMATION										
@THETA:					INFORMATION:					
-3.0	-	-1.6	14.575	14.927	15.096	15.010	14.760	14.588	14.694	15.063
-1.4	-	0.0	15.469	15.649	15.512	15.203	14.953	14.866	14.833	14.609
0.2	-	1.6	13.996	12.976	11.678	10.271	8.891	7.627	6.520	5.581
1.8	-	3.0	4.801	4.158	3.632	3.203	2.853	2.569	2.337	
@THETA:					POSTERIOR STANDARD DEVIATION:					
-3.0	-	-1.6	0.262	0.259	0.257	0.258	0.260	0.262	0.261	0.258
-1.4	-	0.0	0.254	0.253	0.254	0.256	0.259	0.259	0.260	0.262
0.2	-	1.6	0.267	0.278	0.293	0.312	0.335	0.362	0.392	0.423
1.8	-	3.0	0.456	0.490	0.525	0.559	0.592	0.624	0.654	
MARGINAL RELIABILITY:					0.9110					
NEGATIVE TWICE THE LOGLIKELIHOOD=					16230.2					
(CHI-SQUARE FOR SEVERAL TIMES MORE EXAMINEES THAN CELLS)										

จาก TEST INFORMATION พบว่า แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูฉบับนี้เหมาะสมกับผู้ที่มีคุณลักษณะภายในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ($\theta = -1.2$) โดยมีค่าความเที่ยงอยู่ในระดับสูง (RELIABILITY = 0.9110)

เมื่อพิจารณาค่าอำนาจจำแนก เมื่อวิเคราะห์ตามแนวแบบ Graded-Response Model (GRM) ตามแนวทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบพบว่า ข้อคำถามจำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกสูงกว่า .50 ($a > .50$) และข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า .50 ($a < .05$) มีจำนวน 3 ข้อ คือข้อที่ 14 ข้อที่ 16 และ ข้อที่ 17 ผู้วิจัยจึงตัดสินใจตัดข้อคำถามทั้งสองข้อออกจากแบบวัดจิตวิญญาณ

ความเป็นครู แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูจึงประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 21 ข้อ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยไม่ได้ตัดข้อที่ 14 ออกไป ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก (a) สูงกว่าข้อคำถามสองข้อที่ตัดออกไป ซึ่งการวัดแต่ละองค์ประกอบไม่ควรวัดด้วยคำถามเดียว เพื่อให้องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค มีจำนวนข้อคำถามในองค์ประกอบอย่างน้อย 2 ข้อ คือข้อที่ 14 และ 15 เพื่อวัดองค์ประกอบดังกล่าว

2.5 การวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

จากตารางความเที่ยงของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูทั้งฉบับ และ 4 องค์ประกอบย่อยของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู พบว่า ช่วงความเที่ยงที่มีค่ามากที่สุด คือ ความเที่ยงขององค์ประกอบการปฏิบัติตนตามหน้าที่ครูมีค่าเท่ากับ 0.877 รองลงมาคือ ความเที่ยงขององค์ประกอบความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์มีค่าเท่ากับ 0.704 ความเที่ยงขององค์ประกอบการปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาคมีค่าเท่ากับ 0.475 ความเที่ยงขององค์ประกอบความเสียสละในงานครูมีค่าเท่ากับ 0.537 ตามลำดับ และความเที่ยงของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูทั้งฉบับพบว่ามีค่าเท่ากับ 0.852

2.6 การวิเคราะห์ความตรงตามเกณฑ์สัมพันธ์ ประเภทความตรงตามสภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

แบบวัดที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์เพื่อนำมาหาความสัมพันธ์กับแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูจำนวน 21 ข้อ คือ แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครูจำนวน 60 ข้อ ซึ่งพัฒนาโดย สมเกียรติ ทานอก (2553) มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับ ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าเท่ากับ .929 โดยแบบวัดสองฉบับมีสัญลักษณ์อักษรย่อ ดังนี้

- TSS_FAC1 = แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านการปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู
- TSS_FAC2 = แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านการปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค
- TSS_FAC3 = แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์
- TSS_FAC4 = แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ด้านความเสียสละในงานครู
- TSS_TOTAL = แบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูฉบับรวม
- ATT_FAC1 = แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู ด้านลักษณะการสอน
- ATT_FAC2 = แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู ด้านสถานภาพวิชาชีพครู
- ATT_FAC3 = แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู ด้านคุณธรรมของครู
- ATT_FAC4 = แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู ด้านบุคลิกภาพความเป็นครู
- ATT_TOTAL = แบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครูฉบับรวม

ตาราง 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างแบบวัดย่อยและแบบวัดรวมของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูและแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครูจำนวน 45 คู่ พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 จำนวน 43 คู่ และไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 2 คู่

ตาราง 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูและแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู

	TSS_FAC1 (item = 13)	TSS_FAC2 (item = 2)	TSS_FAC3 (item = 3)	TSS_FAC4 (item = 3)	TSS_TOTAL (item = 21)	ATT_FAC1 (item = 15)	ATT_FAC2 (item = 15)	ATT_FAC3 (item = 20)	ATT_FAC4 (item = 10)	ATT_TOTAL (item = 60)
TSS_FAC1	(.877)									
TSS_FAC2	.188**	(.475)								
TSS_FAC3	.345**	.310**	(.704)							
TSS_FAC4	.333**	.350**	.278**	(.537)						
TSS_TOTAL	.878**	.481**	.654**	.601**	(.852)					
ATT_FAC1	.729**	.213**	.492**	.259**	.753**	(.772)				
ATT_FAC2	.761**	.265**	.340**	.449**	.794**	.736**	(.764)			
ATT_FAC3	.670**	.268**	.358**	.523**	.755**	.659**	.722**	(.797)		
ATT_FAC4	.652**	.132	.078	.424**	.604**	.500**	.617**	.686**	(.897)	
ATT_TOTAL	.819**	.259**	.381**	.506**	.853**	.834**	.894**	.918**	.792**	(.929)

หมายเหตุ * $p < .05$, ** $p < .01$, () = ค่าในวงเล็บคือค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แบบแอลฟา

การวิเคราะห์ความตรงตามเกณฑ์สัมพัทธ์ ประเภทความตรงตามสภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูและแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันในระดับสูงมีค่าเท่ากับ .853 ซึ่งเป็นค่าที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

นอกจากนี้คะแนนจากแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูมีความสัมพันธ์กับ ชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสมและระดับความตั้งใจที่จะประกอบวิชาชีพครู ซึ่งพบว่าจิตวิญญาณความเป็นครู มีความสัมพันธ์กับเกรดเฉลี่ย ($r = .183$) และระดับความตั้งใจที่จะประกอบวิชาชีพครู ($r = .408$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูและตัวแปรอื่น

	YEAR	GRADE	INTENTION	TSS_TOTAL
YEAR	1.00			
GRADE	-.053	1.00		
INTENTION	-.083	.046	1.00	
TSS_TOTAL	-.011	.183**	.408**	1.00

หมายเหตุ * $p < .05$, ** $p < .01$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสอดคล้องกับองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูที่สกัดจากงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า จิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติตามหน้าที่ครู การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ และการเสียสละในงานครู ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบมีขอบเขตดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การปฏิบัติตามหน้าที่ครู เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนศิษย์โดยคำนึงถึงการพัฒนาศิษย์ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ และนอกจากนี้ยังต้องมีความรักในอาชีพและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ร่วมอาชีพ

องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค เป็นการปฏิบัติต่อศิษย์ทุกคนอย่างยุติธรรม และมีเหตุผล โดยไม่คำนึงถึงอามิสสินจ้าง หรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคล

องค์ประกอบที่ 3 ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ เป็นความเชื่อมั่นและศรัทธาว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนดี และมีศักยภาพในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง

องค์ประกอบที่ 4 การเสียสละในงานครู เป็นการปฏิบัติงานและหน้าที่สอนศิษย์อย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก

จากกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดจากการศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องและสรุปได้ว่า จิตวิญญาณความเป็นครู ประกอบด้วย การปรารถนาดีต่อศิษย์ การใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ การประพฤติดี การสอนดี การรักในอาชีพ และการเสียสละ ซึ่งจากทั้ง 4 องค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณความเป็นครูที่ได้กล่าวไว้ในส่วนของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีความสอดคล้องกันดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การปฏิบัติตามหน้าที่ครู มีความสอดคล้องกับ การใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ (อำรุง จันทวานิช, 2543; วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539) การประพฤติดี (อำรุง จันทวานิช, 2543; วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542) การสอนดี (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539; สุมน อมรวิวัฒน์, 2535) และการรักในอาชีพ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539) เพราะในการปฏิบัติหน้าที่ของครู ครูที่ดีจำเป็นจะต้องมีความรักในอาชีพเพื่อนำไปสู่ความมุ่งมั่น และตั้งใจที่จะพัฒนาศิษย์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการประกอบอาชีพครู ดังนั้นในการปฏิบัติงาน ครูที่ดีต้องมีนิสัยใฝ่รู้ เพื่อจัดเตรียมการเรียนการสอนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของศิษย์ เพื่อส่งเสริมให้ศิษย์ได้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ

องค์ประกอบที่ 2 การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค มีความสอดคล้องกับ การปรารถนาดีต่อศิษย์ (อำรุง จันทวานิช, 2543; วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539; สุมน อมรวิวัฒน์, 2535) เพราะในความปรารถนาดีต่อศิษย์ย่อมจะหมายถึง การเป็นกัลยาณมิตรและเอื้ออาทรต่อศิษย์อย่างยุติธรรมและเสมอภาค

องค์ประกอบที่ 3 ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ มีความสอดคล้องกับ การปรารถนาดีต่อศิษย์ (อำรุง จันทวานิช, 2543; วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539; สุมน อมรวิวัฒน์, 2535) เพราะครูที่ดีจะต้องมีความปรารถนาดีต่อศิษย์ และมุ่งให้ศิษย์ได้พัฒนาตนเอง ดังนั้นครูจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าศิษย์แต่ละคนนั้นมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองได้

องค์ประกอบที่ 4 การเสียสละในงานครู มีความสอดคล้องกับ การเสียสละ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542) งานของครูนั้น สิ่งที่ขาดไม่ได้เลย คือความเสียสละ เพราะในการปฏิบัติงานของครูนั้น ในบางครั้งอาจไม่สะดวกสบาย หรืออาจจะต้อง ใช้เวลาส่วนตัวบ้าง ในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นครูที่จริงจังต้องมีความเสียสละ และอุทิศเวลาให้กับงาน อย่างเต็มที่

นอกจากนี้ องค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ยังมีความ สอดคล้องกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะทางจิตวิญญาณ กล่าวคือ องค์ประกอบที่ 3 การเชื่อมั่น ในศักยภาพของมนุษย์ ยังสอดคล้องกับองค์ประกอบหนึ่งของสุขภาวะทางจิตวิญญาณที่ศึกษาโดย Hungelmann และคณะ (1996) ซึ่งองค์ประกอบที่สอดคล้องได้แก่ การเห็นความสำคัญของชีวิต และการยอมรับผู้อื่น แต่ไม่พบว่าองค์ประกอบในด้านอื่นของสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ที่มีความ สอดคล้องกับองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครู แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของจิตวิญญาณ ความเป็นครูทั้ง 4 องค์ประกอบที่ได้จากงานวิจัยนี้ มีความหมายรวมถึงการเข้าใจอย่างถ่องแท้ใน เป้าหมายของอาชีพครู และปฏิบัติตามจรรยาบรรณของอาชีพ ดังนั้นจิตวิญญาณความเป็นครูและ จิตวิญญาณในด้านอื่น จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กัน แต่อยู่กันคนละบริบท เพราะจิตวิญญาณคือ การรู้จัก เข้าใจ และตระหนักในสิ่งนั้น รวมถึงการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสิ่งนั้น (Dierendonck, 2005; Gomez & Fisher, 2003; 2005; Hungelmann, et al., 1996) และจิต วิญญาณความเป็นครู เกี่ยวข้องกับการเข้าใจ ตระหนักและเห็นความสำคัญของอาชีพครู จึงนำ ไปสู่การปฏิบัติงานในวิชาชีพครู อันได้แก่ การปรารถนาดีต่อผู้อื่น การพัฒนาศักยภาพของผู้อื่น และการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และองค์ประกอบของ จิตวิญญาณที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จึง มีความใกล้เคียงกับจรรยาบรรณความเป็นครู ที่เป็นสิ่งที่ควร ยึดถือปฏิบัติกันในผู้ประกอบอาชีพครู

2. การพัฒนาและการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พัฒนาแบบวัดเป็นขั้นตอน และการตรวจสอบคุณภาพด้วยทฤษฎี การทดสอบแบบดั้งเดิมและทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งค่าสถิติที่อธิบายถึงคุณภาพ แบบวัดอย่างครอบคลุม

การพัฒนาแบบวัดจะเริ่มต้นจากการสัมภาษณ์ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบทั่วไปและการ สัมภาษณ์แบบ Nomological network เพื่อค้นหาคุณลักษณะที่อธิบายถึงจิตวิญญาณความเป็นครู พร้อมทั้งการกำหนดผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึง บุคคลที่มีความหลากหลาย ทางด้านประสบการณ์เกี่ยวข้องกับความเป็นครู และเป็นบุคคลที่ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นบุคคลที่

มคคณลคษณะเกยวขงกบการมคจิตวญญวณควเมนครุ การคคเลอกบุคคลทใชในการสัฆภษณห จงมคความตแกตงกัน ทงด้น เพศ วย อาศฬ ระเบคการศคษา ระเบคชนทสอน เนือหาสาระทสอน รววมจันนวนผู้เชยวชาญทงส้น 16 ท่น เพือให้ได้มาซงคณลคษณะและมมุมองทหลภหลายเกยวกับ องค้ประกอบ จิตวญญวณควเมนครุ

เมือรวบรววมข้อมูลจากการสัฆภษณหเสรจ คณะผู้วจยได้วคเราะหเนือหาทได้จาก การสัฆภษณหทงสองวธเพือหาองค้ประกอบรววมทสอดคล้องกันของคณลคษณะทเกยวขงกบจิตวญญวณ ควเมนครุ และก้นหนดองค้ประกอบหรือคณลคษณะทเกยวขงกบจิตวญญวณควเมนครุ พร้อทงก้นหนดนยวมคัพทจิตวญญวณควเมนครุ รววมทงองค้ประกอบยอย 7 องค้ประกอบ ได้แเก ความรับผดชอบในหน้าท ความรกในอาศฬ การรกและเมตดาเพือนมนุชย ควเมนเสยสละ ควเมน ยุตธรรม และการเบนเบบอยงทดี ตอมาผู้วจยได้สร้งขอคำถวมตามองค้ประกอบซงด้นเพือไปเกบ รวบรววมข้อมูล

ผู้วจยได้ก้นหนดรูปเบบของขอคำถวมเบบมาตรประมณค้ 5 ระเบค ของลคเรรท ซงมค ความสอดคล้องกับ งานวจยของ Mascara และคณะ (2004) ทพัฒนาเบบวตจิตวญญวณ และ งานวจยของ Hungelmann และคณะ (1996) ทพัฒนาเบบวตสุขภวะทงจิตวญญวณ (Spiritual well being) ซงเลอกใช้เบบวตจิตวญญวณเบนเบบมาตรประมณค้ 5 ระเบค ของลคเรรททงส้น ส้นภการก้นหนดจันนวนขอคำถวมจิตวญญวณควเมนครุในแตละองค้ประกอบประกอบด้วย 7 ขอคำถวม ยกเวนองค้ประกอบด้นการรกและเมตดาเพือนมนุชยมีจันนวนขอคำถวม 8 ขอคำถวม ซงแตละองค้ประกอบจะมีสัดส่วของขอคำถวมทงลบจันนวน 2-3 ขอคำถวม จันนวนขอคำถวม ทงฉบับมีจันนวน 50 ขอคำถวม ซงขอคำถวมทสร้งซ้นผ่นการคคเลอกจากคณะผู้ทวจยจันนวน 14 คน ประกอบด้วย อาจารย์สชวชววตและประเมนผล 1 ท่น อาจารย์สชวชววจิตวทยา 1 ท่น และนลศดนคคษาระดบบัณฑิตศคษาทเรยนวชวการประเมนและการสร้งมาตรวตจิตวทยา 12 ท่น โดยคณะผู้ทวจยพจจรณาทงด้นภษาและการสือถงเนือหาในองค้ประกอบ ซงมคความกลล้เคยงกับ การวจยของ Mascara และคณะ (2004) ได้คคเลอกขอคำถวมเพือพัฒนาเบบวตจิตวญญวณจาก ผู้เชยวชาญซงประกอบด้วย อาจารย์มหาวทยาลัยทสอนในสชวชวชวปรัชญา 2 ท่น ผู้เชยวชาญ เกยวกับการวจยเรือจจิตวญญวณและจิตวทยาจันนวน 2 ท่น รววมถง นคคษาระดบบัณฑิตศคษา ทเรยนในสชวชวชวจิตวทยาคลนคจันนวน 7 ท่น

ในชวงแรกผู้วจยได้วางแผนในการทลลองใช้เครือมคอกกับนลศดนคคษาคณะครุศาสตร/ ศคษาศาสตรจันนวนหนงทไม้ชกกลุ่มตัวอย่างในการวจย แตเนือจกภระยะเวลาในการด้นเนนการวจย มคภระยะเวลาเพยง 4 เดือน และเป็นชวงทนลศดนคคษากลล้สอบปลายภค ผู้วจยจงเกบรวบรววมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างในจันนวนทมกซ้นกกว่าทก้นหนดไว้ 400 คน เบนจันนวน 631 คน ซงศคษาอยู่ใน

มหาวิทยาลัยในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคกลาง และภาคใต้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยประสบปัญหาในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยในภาคเหนือ และไม่สามารถเก็บข้อมูลดังกล่าวได้ในระยะเวลาที่กำหนด

ข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาได้ได้ตรวจสอบความตั้งใจในการทำแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง โดยพิจารณาจากลักษณะการตอบที่ไม่เลือกข้อใดข้อหนึ่งมาทั้งหมด รวมถึงพิจารณาจากคะแนนความตั้งใจในการตอบแบบสอบถาม 3 คะแนนจาก คะแนนเต็ม 4 และมีจำนวนแบบสอบถามที่มีความตั้งใจตอบแบบสอบถามจำนวน 481 ฉบับ ซึ่งจะนำมาวิเคราะห์คุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูต่อไป

การตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ในการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อสกัดองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครู ด้วยวิธี Principle Component Analysis มีจำนวนองค์ประกอบจากการวิเคราะห์ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู (13 ข้อ) การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค (4 ข้อ) ความเชื่อในศักยภาพมนุษย์ (3 ข้อ) และการเสียสละในงานครู (3 ข้อ) รวมจำนวนทั้งสิ้น 23 ข้อคำถาม และเป็นข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ .45 ขึ้นไป ซึ่งพบว่ามีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบวัดจิตวิญญาณใช้การคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบต่ำกว่า .30 ตัดออกจากแบบวัดจิตวิญญาณ (Mascaro, Rosen, & Morey, 2004)

ผู้วิจัยใช้แนวคิดจากทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory: CTT) และทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (Item Response Theory: IRT) มาใช้ในการตรวจสอบคุณภาพแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู โดยพิจารณาจาก ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเที่ยง และค่าความตรงดังนี้

ผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามตามทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม พบว่า ข้อคำถามมีอำนาจจำแนก ด้วยการวิเคราะห์สถิติทดสอบที่ สามารถจำแนกกลุ่มสูงกลุ่มต่ำได้อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้ง 23 ข้อ และเมื่อตรวจสอบคุณภาพข้อคำถามตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ พบว่า การวิเคราะห์ตามวิธี Graded-Response Model มีค่าอำนาจจำแนกมากกว่า .50 จำนวน 20 ข้อ ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถามตามทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2545) มีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อที่ค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า .50 ในข้อที่ 14, 16, และ 17 โดยมีค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ .36, .33, และ .22 ตามลำดับ

ข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำกว่า .50 ทั้ง 3 ข้อ อยู่ภายใต้องค์ประกอบการปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาคซึ่งมีจำนวนข้อคำถามทั้งสิ้น 4 ข้อ และมีข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนก

มากกว่า .50 จำนวน 1 ข้อ ตามหลักการของจำนวนข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบควรมีไม่ต่ำกว่า 2 ข้อคำถาม ผู้วิจัยจึงอนุโลมคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกสูงกว่าข้ออื่น ๆ จำนวน 1 ข้อ คือข้อคำถามที่ 14 ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้หากวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม เนื่องจากสามารถจำแนกผู้ที่ตอบได้คะแนนสูงและต่ำในองค์ประกอบดังกล่าวได้ เพื่อให้องค์ประกอบการปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาคที่มีจำนวนข้อคำถามมีจำนวน 2 ข้อคำถาม ผู้วิจัยจึงคัดเลือก ข้อคำถามที่ 14 และ 15 เพื่อใช้วัดองค์ประกอบดังกล่าวในฉบับสมบูรณ์

ดังนั้นแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูที่พัฒนาขึ้นเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ มีจำนวน 21 ข้อ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบได้แก่ การปฏิบัติตนตามหน้าที่ครู (13 ข้อคำถาม) การปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาค (2 ข้อคำถาม) ความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์ (3 ข้อคำถาม) ความเสียสละในงานครู (3 ข้อคำถาม)

ผลการตรวจสอบความเที่ยงทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ .852 โดยมีค่าความเที่ยงขององค์ประกอบย่อย ดังนี้ ความเที่ยงขององค์ประกอบการปฏิบัติตนตามหน้าที่ครูมีค่าเท่ากับ 0.877 รองลงมาคือ ความเที่ยงขององค์ประกอบความเชื่อมั่นในศักยภาพมนุษย์มีค่าเท่ากับ 0.704 ความเที่ยงขององค์ประกอบการปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาคมีค่าเท่ากับ 0.475 ความเที่ยงขององค์ประกอบความเสียสละในงานครูมีค่าเท่ากับ 0.537 ตามลำดับ ซึ่งเป็นตามหลักการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงซึ่งพบว่าจำนวนข้อคำถามหรือความยาวของแบบทดสอบ (test length) มีผลต่อค่าความเที่ยง ซึ่งเมื่อเพิ่มจำนวนข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงคู่ขนานกับข้ออื่น ๆ ที่วัดในองค์ประกอบเดียวกัน จะช่วยเพิ่มความเที่ยงของแบบทดสอบได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2548) จากผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบการปฏิบัติต่อศิษย์โดยเสมอภาคมีจำนวนข้อคำถามเพียง 2 ข้อ จึงมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.475 ซึ่งเป็นค่าความเที่ยงที่ต่ำเมื่อเทียบกับองค์ประกอบจิตวิญญาณความเป็นครูองค์ประกอบอื่น ๆ

ผลการตรวจสอบความตรงตามเกณฑ์สัมพันธ์ของแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู ซึ่งพัฒนาโดย สมเกียรติ ทานอก (2553) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันในระดับสูงมีค่าเท่ากับ .853 ซึ่งเป็นค่าที่มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งอธิบายได้ว่าผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูงจะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู หรือผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูจะเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูสูง ซึ่งสอดคล้องกับการมีความรักในการอาชีพครู ที่มีความมุ่งมั่น เต็มใจ และภูมิใจในการประกอบวิชาชีพครู และมีความสุขเมื่อได้ประกอบวิชาชีพครู (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2543; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2539)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ที่มีจำนวนข้อคำถาม 21 ข้อ ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้าน ค่าอำนาจจำแนกตามแนวทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม และทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ ค่าความเที่ยงด้วยวิธีคำนวณแบบสัมประสิทธิ์แอลฟามีค่าเท่ากับ .852 และมีความตรงตามเกณฑ์สัมพันธ์กับแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีพครู ด้วยการคำนวณสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันมีค่าเท่ากับ .853 ซึ่งมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้วยการที่มีข้อคำถามจำนวนเพียง 21 ข้อ และมีค่าความตรง ($r = .853$) ความเที่ยงอยู่ในระดับสูง ($r = .852$) จึงมีความเหมาะสมในการนำไปใช้กับนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในคณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์ ซึ่งวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อก่อให้เกิดข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครูในเชิงปรับปรุงพัฒนา (Formative Assessment) ของนิสิตนักศึกษาและหน่วยงานสถาบันการศึกษา แต่ไม่มุ่งนำไปใช้ในการประเมินเพื่อตัดสินสรุป (Summative Assessment) แต่อย่างใด

2. การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู ที่พัฒนาขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยแต่ละภูมิภาค แต่ยังคงขาดข้อมูลในมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือ ดังนั้นจึงควรขยายการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในมหาวิทยาลัยที่เป็นตัวแทนเขตภาคเหนือ หรือเป็นจัดเก็บในมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนในคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์อื่น ๆ เช่น สถาบันราชภัฏ หรือขยายการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดโดยเก็บข้อมูลกับผู้ประกอบวิชาชีพครูว่าแบบวัดดังกล่าวสามารถใช้วัดกับกลุ่มผู้ประกอบวิชาชีพครูได้อย่างมีคุณภาพเช่นเดียวกับการใช้แบบวัดกับนิสิตนักศึกษาได้หรือไม่

3. เนื่องจากหลักสูตรครุศาสตร/ศึกษาศาสตร์บัณฑิต หลักสูตร 5 ปี มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นครูจำนวน 12 กิจกรรม จึงสามารถนำแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูไปวัดก่อนและหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมความเป็นครูของนิสิตนักศึกษาว่ามีผลทำให้จิตวิญญาณความเป็นครูเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยอย่างไร

4. เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในระยะเวลา 4 เดือน และเก็บข้อมูลพร้อมคัดเลือกแบบสอบถามที่ผู้ตอบตั้งใจทำได้จำนวน 481 แบบสอบถาม จึงทำให้ข้อมูลดังกล่าวมีข้อมูลที่ไม่เพียงพอในการนำมาหาคะแนนปกติ เพื่อใช้ในการแปลผลระดับการมีจิตวิญญาณความเป็นครูของผู้ทำแบบวัด การทำวิจัยเพื่อหาคะแนนปกติเพื่อใช้ในการแปลผลแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครูต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ไม่น้อยกว่า 1,000 คน และเป็นกลุ่มคนที่เป็นตัวแทนที่ดีทั้งจากนิสิตนักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ที่ต้องครอบคลุมทั้งมหาวิทยาลัยผลิตครูทุกกลุ่ม เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ เข้ามาศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ควรขยายการนำแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู เพื่อเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่านิสิตนักศึกษา

คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ทั้งนี้ผู้ที้ศึกษาอยู่ในศาสตร์สาขาวิชาชี้พ้อื่น ๆ อาจเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณ ความเป็นครูอยู่ในตนเอง ไม่เฉพาะแต่กลุ่มผู้ศึกษาหรือประกอบวิชาชี้พครูเพียงกลุ่มเดียว

รายการอ้างอิง

- ธวัชชัย เฟ็งพิณีจ. (2549, พฤศจิกายน 13). ความฉลาดทางจิตวิญญาณ. *มติชนรายวัน*, หน้า 10
- ธวัชชัย เฟ็งพิณีจ. (2550). *ศาสตร์ว่าด้วย “จิตวิญญาณครู”*. Retrieved February 14, 2010, from <http://gotoknow.org/blog/spirituality/153239>
- “อุดมการณ์.” (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. Retrieved February 14, 2010, from <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp>
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2539). *จรรยาบรรณวิชาชีพครู*. Retrieved March 14, 2010, from <http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/adm-rule.htm>
- เลขาธิการคุรุสภา, สำนักงาน. (2541). *แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- มณฑนา คังชะกะฤษณ์ (2543). ครูที่พึงประสงค์ของสังคมไทย. ใน กระทรวงศึกษาธิการ (บรรณาธิการ), *สู่เส้นทางวิชาชีพครู* (หน้า 5-6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). *ทฤษฎีการทดสอบแนวใหม่*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2545). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเกียรติ ทานอก. (2553). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการเจตคติต่อวิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตโดยใช้โมเดลโค้งพัฒนาการเหลือเวลาระยะยาวที่มีตัวแปรแฝง*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมน อมรวิวัฒน์ (2535). *สมบัติพิพธ์ของการศึกษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2539). *แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วัลลภา เทพหัสดิน อยุธยา (2543). *ความเป็นครูและจรรยาบรรณวิชาชีพ อาจารย์ระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อำรุง จันทวานิช (2543). แต่เพื่อนครูผู้ร่วมอุดมการณ์. ใน กระทรวงศึกษาธิการ (บรรณาธิการ), *สู่เส้นทางวิชาชีพครู* (หน้า 3-4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- Dierendonck, D. V. (2005). The construct validity of Ryff's Scales of Psychological Well-being and its extension with spiritual well-being. *Personality and Individual Differences*, 36, 629-643.
- Efficace, F., & Marrone, R. (2002). Spirituality issue and quality of life assessment in cancer care. *Death Issues*, 26, 743-756.
- Embretson, S. E. & Steven, P. R. (2000). *Item response theory for psychologists*. N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Fisher, J. W. (1998). *Spiritual health: its nature, and place in the school curriculum*. The University of Melbourne, Melbourne, Australia.
- Gomez, R., & Fisher, J. W. (2003). Domains of spiritual well-being and development and validation of the Spritual Well-Being Questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 35, 1975-1991.
- Gomez, R., & Fisher, J. W. (2005). The spiritual well-being questionnaire: testing for model applicability, measurement and structural equivalencies, and latent mean differences across gender. *Personality and Individual Differences*, 39, 1383-1393.
- Hunglemann, J., Kenkel-Rossi, E., Klassen, L., & Stollenwerk, R. (1996). Focus on spiritual well-being: harmonious interconnectedness of Mind-Body-Spirit--- Use of the Jarel Spiritual Well-Being Scale. *Geriatric Nursing*, 17(6), 262-266.
- Manning, L. (2004, January 12). Mail call: praying for health. *Newsweek*, p. 10,
- Mascaro, N., Rosen, D. H., & Morey, L. C. (2004). The development, construct validity, and clinical utility of the spiritual meaning scale. *Personality and Individual Differences*, 37, 845-860.
- Maugans, T. A., & Wadland, W. C. (1991). Religion and family medicine: a survey of physicians and patients. *The Journal of Family Practice*, 35(4), 515-537.
- O'Neil, D. P., & Kenny, E. K. (1998). Spirituality and chronic illness. *Image-The Journal of Nursing Scholarship*, 30, 275-280.
- Pajak, E. & Blaise, J. (1989). The impact of teacher's personal lives on professional role enactment: A qualitative analysis. *American Educational Research Journal*. (26) 2, 283-310.
- Snyder, C.R. & Lopez, S.J. (2007). *Positive psychology: The scientific and practical exploration of human strengths*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.